

Motion till riksdagen 2020/21:4092

av **Jessica Rosencrantz m.fl. (M)**

med anledning av prop. 2020/21:198 Producentansvar och straffansvar för nedskräpning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en ny proposition, där förslagen till hur engångsplastdirektivet genomförs i Sverige reviderats på ett sätt som undviker omfattande administration, innebär ökad miljönytta samt inte påför producenterna oskäligen kostnader, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att engångsplastdirektivets utökade producentansvar ska genomföras i Sverige på ett sätt som undviker omfattande administration, innebär ökad miljönytta samt inte påför producenterna oskäligen kostnader, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utökat producentansvar för nedskräpning inte ska påföras producenter utöver det som krävs i engångsplastdirektivet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav på märkning och eventuell därtill kopplad sanktionsavgift ska genomföras på ett sätt som ger producenter tillräckligt med tid för anpassning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär en sanktionsväxling för nedskräpningsförseelse och ringa nedskräpningsförseelse, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

I propositionen föreslås ändringar i miljöbalken samt flera bemyndiganden som huvudsakligen syftar till att möjliggöra genomförandet av avfallsdirektivet och engångsplastdirektivet. I propositionen föreslås även att undantaget för ringa brott avseende nedskräpningsförseelse i miljöbalken tas bort, så att nedskräpningsförseelse kan medföra straffansvar även om gärningen är ringa.

Moderaterna anser att skräp är ett stort miljöproblem. Nedskräpningen skapar otrygghet i stadsmiljön och i människors närområden, påverkar djurlivet negativt och förorenar haven. Moderaterna vill göra Sverige skräpfritt, och ser positivt på att användningen av engångsprodukter minskar på de områden där de på ett rimligt sätt kan ersättas av andra produkter och inte är nödvändiga för till exempel livsmedels säkerhet eller för att upprätthålla god hygien.

Moderaternas principiella ståndpunkt är att regeringen när den genomför EU-direktiv ska göra det på ett sätt som strävar efter att reglerna i hög grad ska vara harmoniserade mellan medlemsstaterna, inte medföra konkurrensnackdelar för svenska företag – t.ex. genom högre kostnader eller sämre spelregler – samt att genomförandet hanteras skyndsamt och med tydliga riktlinjer så att berörda aktörer ges tillräckligt med tid för att anpassa sin verksamhet.

Moderaterna konstaterar att regeringen i de förslag till nedskräpningsavgifter som presenterats – och som med stöd av de föreslagna bemyndigandena kan införas – går längre än vad engångsplastdirektivet kräver både vad gäller vilka produkter som omfattas och nivån för avgifterna.

Att införa någon form av påföljd för ringa nedskräpning är i sig bra och något som Moderaterna vill se infört. Dock är regeringens förslag om att ta bort undantaget från straffansvar för ringa nedskräpningsförseelse inte tillräckligt genomarbetat och riskerar att utarma polisens resurser eller bli ett slag i luften. Det bör därför revideras för att ge ordningsvakter möjligheter att utfärda sanktionsavgift.

Moderaterna anser även att förslaget om ändring i miljöbalken för att tydliggöra att föreskrifter får meddelas om hantering av bränslen, med syftet att visst svavelhaltigt marint bränsle inte får medföras ombord på ett fartyg, är bra och bör genomföras.

Trots att propositionen innehåller delar som är bra, finns alltför stora brister. Moderaterna anser därför att propositionen ska avslås i sin nuvarande form, och att regeringen ska återkomma till riksdagen med en ny proposition, där förslagen till hur engångsplastdirektivet genomförs i Sverige reviderats på det sätt som beskrivs nedan.

Det föreslagna systemet leder till omfattande administration och oklar miljönytta

Moderaterna delar den kritik av förslaget till nedskräpningsavgifter som framförts av bl.a. Naturvårdsverket. Det förslag som regeringen utarbetar riskerar att leda till mycket omfattande administration, som inte står i proportion till den förväntade nyttan.

Förslaget kommer med all sannolikhet inte att leda till någon förbättrad miljönytta givet att kommunerna redan i dag har ett renhållningsansvar, samtidigt som nya och omfattande avgifter påförs producenterna.

Förslaget påminner därmed om andra förslag med omfattande kostnader och tveksam miljönytta som regeringen presenterat, inte minst den skatt på engångsbärkassar i plast som regeringen genomförde under 2020. Skatten på engångsbärkassar

av plast har varken lett till lägre resursförbrukning eller de skatteintäkter som regeringen beräknade, samtidigt som det slagit sönder företag och omöjliggjort innovation på området.

De föreslagna nedskräpningsavgifterna är alltför höga

Moderaterna anser att det är rimligt att producenter bär en del av kostnaden för den nedskräpning som deras produkter orsakar. Dessa kostnader får dock inte belasta producenterna utöver vad som kan anses skäligt. Det är centralt både för att bevara företagens konkurrenskraft och för att upprätthålla förtroendet för miljöpolitiken.

Miljödepartementet har i en promemoria utvecklat ett förslag till nedskräpningsavgifter som riksdagen måste utgå från ligger som grund för förslaget. Förslaget har kritiserats från flera håll för att det inte bygger på de faktiska kostnaderna för uppstädning, att det tagits fram långt före kommissionens vägledning har publicerats, att faktaunderlaget är ofullständigt och att de föreslagna avgiftsnivåerna överstiger de faktiska kostnaderna. Det innebär att förslaget står i strid med engångsplastdirektivets artikel 8 punkt 4:

De kostnader som ska täckas och som avses i punkterna 2 och 3 får inte överstiga de kostnader som är nödvändiga för att tillhandahålla de tjänster som avses i dessa punkter på ett kostnadseffektivt sätt och ska fastställas klart och tydligt mellan berörda aktörer. Kostnaderna för uppstädning av skräp ska begränsas till verksamhet som bedrivs av offentliga myndigheter eller på deras vägnar. Beräkningsmetoden ska utarbetas på ett sätt som gör det möjligt att fastställa kostnaderna för uppstädning av skräp på ett proportionellt sätt. Medlemsstaterna får fastställa ekonomiska bidrag för kostnaderna för uppstädning av skräp genom att fastställa lämpliga fleråriga fasta belopp i syfte att minimera de administrativa kostnaderna.

Ett omfattande påslag utan koppling till de faktiska kostnaderna gör att de föreslagna avgifterna liknar en skatt. Beslut om skatter bör ske genom riksdagsbeslut, inte genom förordningar.

Moderaterna anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett nytt förslag till genomförande av engångsplastdirektivet, och där eventuella avgifter eller ekonomiska åtaganden som åläggs producenterna är skäliga och där grunderna för dessa tydligt redogörs för.

Bedömningen av sådana kostnadernas skälighet bör utgå från kommissionens kommande vägledning, skall ske med vägledning av kostnadsnivån i jämförbara EU-länder, i samråd med berörda aktörer, samt med utgångspunkten att de inte ska innebära en konkurrensnackdel för svenska företag i jämförelse med andra företag inom EU samt baseras på ett tillförlitligt underlag. De motprestationer som de eventuella avgifterna ska finansiera ska utformas med höga krav på kostnadseffektivitet, och effekten i förhållande till kostnaden ska också utvärderas.

Hur avgifterna eller de ekonomiska åtagandena fördelas mellan producenter av olika produkter ska baseras på underlag som ger en aktuell och rättvisande bild av olika produkters bidrag till nedskräpningen. Dessa underlag bör uppdateras frekvent för att återspegla de förändringar i nedskräpning som insatserna syftar till att uppnå och som kan komma att bli ett resultat av förbättrad insamling, insatser mot nedskräpning och beteendeförändringar hos konsumenterna.

När kostnaderna antas eller väsentligt förändras bör samråd ske så att synpunkter hämtas in från berörda aktörer innan beslut fattas.

Nedskräpningsavgifterna omfattar produkter som inte inkluderas i direktivet

I promemorian *Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035)* beskrivs förordningar om producentansvar som går bortom kraven i engångsplastdirektivet. Det gäller t.ex. portionssnus, vars producenter föreslås beläggas med nedskräpningsavgift.

Moderaterna anser inte att ansvar för insatser mot nedskräpning ska påföras producenter bortom det som krävs genom engångsplastdirektivet. Därför bör regeringen återkomma till riksdagen med ett förslag som strikt håller sig till de krav på omfattning som ställs i engångsplastdirektivet.

Förslagen ger inte producenterna rimlig tid för anpassningar

Engångsplastdirektivet omfattar krav på märkning av plastprodukter för engångsbruk. Detaljerna kring kravet kommer dock alltför sent för att producenterna ska ges rimlig möjlighet att uppfylla märkningskravet. De riskerar därför att påföras sanktionsavgifter. Inför denna konsekvens kan en del av producenterna se det som ekonomiskt mer fördelaktigt att kassera redan framtagna produkter. Det skulle i så fall innebära att resurser förbrukas i onödan.

Moderaterna anser därför att regeringen i ska utforma ett förslag till genomförande som ger producenterna tillräcklig tid för att anpassa sina produkter till kraven. Det kan t.ex. ske genom att en övergångsperiod erbjuds, under vilken ingen sanktionsavgift åläggs producenter som inte lever upp till kraven.

Straffansvaret för ringa nedskräpningsförseelse är bra – men genomförandet kan ske effektivare

I propositionen föreslås att nedskräpningsförseelse ska kunna medföra straffansvar även om gärningen är ringa. Moderaterna har länge förespråkat att påföljd ska kunna påföras även för mindre skräp som snus, cigaretter och tuggummin. I dag står dessa för en mycket stor andel av nedskräpningen, särskilt i stadsmiljö. Skräpet förfular miljön, bidrar till otrygghet och leds via dagvattenbrunnar vidare ut i vattendrag.

I svaret på den lagrådsremiss som föregick propositionen anför Lagrådet att det framstår som föga sannolikt att en kriminalisering av ringa nedskräpning kommer att utgöra ett effektivt medel för att komma åt problemet med nedskräpning. Detta bl.a. då risken för att fällas för nedskräpning är mycket liten, vilket medför att kriminaliseringen har begränsade möjligheter att åstadkomma den attitydförändring som krävs.

Moderaterna delar denna bedömning, och anser därför att regeringen borde ha utarbetat förslag som ökar sannolikheten att ett förbud mot nedskräpning får effekt. Såsom förslagen utformats saknas det i dag svar på hur detta ska ske.

I dag råder det brist på polisiär kapacitet i Sverige. Även om Moderaterna gör stora satsningar på mer resurser och fler poliser så har polisen också en mängd angelägna och brådskande uppgifter som kräver dess prioriterade resurser. Dit hör bl.a. gängkriminaliteten, men även grova miljöbrott.

För att effektivisera arbetet mot nedskräpning och minska polisens arbetsbelastning vill Moderaterna därför införa en sanktionsväxling för nedskräpningsförseelse och ringa nedskräpningsförseelse. Dagens system ersätts då med ett administrativt förfarande som

innebär att den som skräpar ned får en sanktionsavgift i stället för böter som i dag. Sanktionsavgiften ska kunna utfärdas av ordningsvakter i stället för polisen. Det kan jämföras med det förfarande som gäller avseende felparkeringsavgifter. Sanktionsväxlingen bör begränsas till de mindre allvarliga överträdelserna, så att det straffrättsliga systemet kvarstår för de allvarligare överträdelserna.

Förslaget om sanktionsväxling diskuterades bl.a. i betänkandet *Skatt på engångsartiklar (SOU 2020:48)*, vilket framförde fördelarna med förslaget och ansåg att frågan borde prövas ytterligare.

Moderaterna anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till sanktionsväxling för nedskräpningsförseelse och ringa nedskräpningsförseelse.

Jessica Rosencrantz (M)

John Widegren (M)

Betty Malmberg (M)

Marléne Lund Kopparklint (M)